

Predmet C-755/22

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

13. prosinca 2022.

Sud koji je uputio zahtjev:

Okresní soud Praha-západ (Češka Republika)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

1. kolovoza 2022.

Tužitelj:

Nárokuj s.r.o.

Tuženik:

EC Financial Services, a.s.

[omissis]

RJEŠENJE

Okresní soud Praha-západ (Općinski sud u Pragu – zapad, Češka Republika)
[omissis] u predmetu

tužitelja: društvo **Nárokuj s.r.o.**, [omissis] sa sjedištem [omissis]
Veselí nad Moravou [omissis]

protiv tuženika: društvo **EC Financial Services, a.s.**, [omissis] sa sjedištem
[omissis] Dolní Břežany [omissis]

**za plaćanje iznosa od 35 000 čeških kruna uvećanog za iznose sporednih
tražbina**

riješio je:

[omissis] [nacionalni postupak]

Na temelju članka 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije Okresní soud Praha-západ (Općinski sud u Pragu – zapad) upućuje Sudu Europske unije sljedeće prethodno pitanje:

Je li cilj Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ izricanje sankcije vjerovniku za nepotpunu procjenu kreditne sposobnosti potrošača i kada je potrošač u cijelosti otplatio kredit i tijekom otplate kredita nije isticao prigovore u odnosu na ugovor?

Obrazloženje:

I. Predmet spora i relevantne činjenice

- 1 Predmet spora jest povrat neosnovano stečene koristi u iznosu od 35 000 čeških kruna uvećanom za zakonske zatezne kamate po stopi od 8,5 % godišnje za razdoblje od 23. rujna 2021. do dana plaćanja. Tužitelj je stekao potraživanje od potrošača koji je s društvom JET Money s.r.o. sklopio ugovor o potrošačkom kreditu u iznosu od 50 000 čeških kruna. Prije sklapanja ugovora potrošač je dostavio osobnu iskaznicu i vozačku dozvolu, platne liste kojima se potvrđuje iznos plaće za razdoblje od tri mjeseca prije sklapanja ugovora o kreditu, potvrde o iznosima naknada za režije povezane s korištenjem stana, televizije i interneta, također za razdoblje od tri mjeseca prije sklapanja ugovora o kreditu te izjavu o sudjelovanju u zajedničkim troškovima kućanstva; osim toga, u zahtjevu za kredit naveo je da nema drugih obveza, da nije oženjen i da živi u zajedničkom kućanstvu s bakom. Potrošač je zatim otplatio kredit uvećan za iznose sporednih tražbina, a otplaćeni iznos iznosio je 85 000 čeških kruna. Iznos od 35 000 čeških kruna koji se potražuje tužbom predstavlja razliku između glavnice kredita i otplaćenog iznosa. Što se tiče promjene vjerovnika, do nje je došlo 28. rujna 2018. zbog prijenosa jedinice poduzeća na sadašnjeg tuženika.
- 2 Stranke se slažu u pogledu toga da je sklopljen ugovor o kreditu i u pogledu iznosa koji je platio potrošač. Što se tiče činjeničnog stanja, ono se u biti ne osporava.
- 3 Stranke se ne slažu u pogledu pravne ocjene. Tužitelj smatra da je vjerovnik povrijedio svoje obveze jer je na nezadovoljavajući način procijenio kreditnu sposobnost potrošača, zbog čega je ugovor ništav. Procjena kreditne sposobnosti nije obavljena s dužnom pažnjom koja se zahtijeva od prodavatelja robe ili pružatelja usluga jer vjerovnik, primjerice, nije na vjerodostojan način provjerio stvarni iznos troškova. Tužitelj smatra da je logično da potrošač nije mogao istaknuti prigovor u pogledu ništavosti ugovora u vrijeme kada nije imao mogućnost dobiti pravni savjet od odvjetnika. S druge strane, tuženik navodi da je kreditna sposobnost dovoljno procijenjena. Prema njegovu mišljenju, čak se ne primjenjuje zaštita potrošača jer to potraživanje više ne pripada potrošaču, nego trgovačkom društvu.

- 4 Sud je obavijestio stranke da razmatra upućivanje navedenog pitanja Sudu Europske unije, s obzirom na to da smatra da je ključno za rješenje spora. Tužitelj se protivio upućivanju prethodnog pitanja, s obzirom na to da se, kao što to zaključuje iz presude Městskog suda v Praze (Gradski sud u Pragu, Češka Republika) od 5. siječnja 2022. [omissis], iz koje proizlazi da zaštita potrošača ima preventivnu ulogu i ulogu zaštite pravnog poretka, u nacionalnoj sudskoj praksi već odlučilo o tom pitanju. Tužitelj se pozvao i na presudu Krajskog suda v Praze (Okružni sud u Pragu, Češka Republika) od 9. siječnja 2020., [omissis] u skladu s kojom procjena kreditne sposobnosti štiti potrošače od rizičnih kredita i rastućeg zaduživanja kućanstava; ta uloga ne gubi na važnosti ni u slučaju kredita koji su otplaćeni. Naime, posljedice sklapanja rizičnog kredita mogu se pojaviti tek nakon nekog vremena.
- 5 Tuženik se složio s upućivanjem prethodnog pitanja bez dodatnog obrazloženja.

II. Primjenjive odredbe prava Unije

- 6 U skladu s uvodnim izjavama 26. do 28. Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ:
- *Države članice trebale bi poduzeti odgovarajuće mjere za promidžbu odgovornih praksi tijekom svih faza kreditnog odnosa, uzimajući u obzir specifična svojstva svojih kreditnih tržišta. Te mjere mogu obuhvaćati, primjerice, pružanje informacija potrošačima i njihovu edukaciju, uključujući i upozorenja na opasnost od neispunjavanja obveze plaćanja i na prezaduženost. Na rastućem kreditnom tržištu posebno je važno da se vjerovnici ne upuštaju u neodgovorno posuđivanje i da ne odobravaju kredite bez prethodne procjene kreditne sposobnosti, a države članice trebale bi provoditi potreban nadzor kako bi se izbjeglo takvo ponašanje i trebale bi odrediti potrebna sredstva za sankcioniranje vjerovnika u takvim slučajevima. Ne dovodeći u pitanje odredbe o kreditnom riziku iz Direktive 2006/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2006. o osnivanju i obavljanju aktivnosti kreditnih institucija, vjerovnici bi trebali snositi odgovornost za provjeravanje kreditne sposobnosti potrošača u svakom pojedinačnom slučaju. U tom cilju, njima bi trebalo dozvoliti da se koriste informacijama koje im pružaju potrošači ne samo tijekom sastavljanja predmetnog ugovora o kreditu, nego i tijekom dugotrajnog komercijalnog odnosa. Tijela država članica trebala bi također davati i odgovarajuće upute i smjernice vjerovnicima. Potrošači bi također trebali djelovati razborito i poštovati svoje ugovorne obveze.*
 - *Unatoč informacijama koje treba pružiti prije sklapanja ugovora, potrošaču će možda i dalje biti potrebna dodatna pomoć kako bi donio odluku o tome koji je ugovor o kreditu, u rasponu predloženih proizvoda, najprimjereniji za njegove potrebe i financijsku situaciju. Stoga bi države članice trebale osigurati da vjerovnici pružaju takvu pomoć u pogledu kreditnih proizvoda koje nude potrošačima. Kada je to primjereno, relevantne informacije prije sklapanja ugovora, kao i bitne karakteristike predloženih proizvoda, potrošaču bi trebalo*

objasniti osobno tako da potrošač može razumjeti učinke koje oni mogu imati na njegovu ekonomsku situaciju. Prema potrebi, ta dužnost pružanja pomoći potrošačima trebala bi se primjenjivati i na kreditne posrednike. Države članice mogle bi odlučiti kada i u kojoj mjeri treba dati takva objašnjenja potrošačima uzimajući u obzir posebne okolnosti u kojima se kredit nudi, potrebu potrošača za pomoći i narav svakog pojedinoga kreditnog proizvoda.

- *S ciljem procjene kreditnog statusa potrošača vjerovnik bi također trebao izvršiti uvid u relevantne baze podataka; pravne i stvarne okolnosti možda će zahtijevati variranje opsega takvih uvida. S ciljem sprečavanja narušavanja tržišnog natjecanja među vjerovnicima trebalo bi osigurati da vjerovnici pristup privatnim ili javnim bazama podataka koje sadrže podatke o potrošačima u državi članici u kojoj oni nemaju poslovni nastan imaju prema nediskriminirajućim uvjetima u usporedbi s vjerovnicima u toj državi članici.*
- 7 *U skladu s člankom 8. stavkom 1. Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ, države članice osiguravaju da, prije sklapanja ugovora o kreditu, vjerovnik procijeni kreditnu sposobnost potrošača na temelju dostatnih informacija koje se, kada je to primjereno, dobivaju od potrošača i, kada je to potrebno, na temelju uvida u relevantnu bazu podataka. Države članice čije zakonodavstvo zahtijeva da vjerovnici procijene kreditnu sposobnost potrošača na temelju uvida u relevantnu bazu podataka mogu zadržati taj zahtjev.*
- 8 *U skladu s člankom 22. stavkom 1. Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ, ako ova Direktiva sadrži usklađene odredbe, države članice ne smiju zadržati niti uvoditi nove odredbe u svoje nacionalno pravo osim onih utvrđenih ovom Direktivom.*
- 9 *U skladu s člankom 22. stavkom 2. Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ, države članice osiguravaju da se potrošači ne smiju odreći prava koja su im prenijeta odredbama nacionalnog prava o provedbi ove Direktive ili su u skladu s ovom Direktivom.*
- 10 *U skladu s člankom 23. Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ, države članice utvrđuju pravila o sankcijama koje se primjenjuju na povrede nacionalnih odredaba koje se donose na temelju ove Direktive i poduzimaju sve mjere potrebne za osiguravanje njihove provedbe. Predviđene sankcije moraju biti učinkovite, proporcionalne i odvrćajuće.*

III. Primjenjive odredbe nacionalnog prava

- 11 *U skladu s člankom 86. stavkom 1. Zakona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (Zakon br. 257/2016 o potrošačkom kreditu), kako je izmijenjen, prije*

sklapanja ugovora o potrošačkom kreditu ili bilo kakve promjene obveze iz tog ugovora koja uključuje znatnije povećanje ukupnog iznosa potrošačkog kredita, vjerovnik će procijeniti kreditnu sposobnost potrošača na temelju bitnih, pouzdanih, dostatnih i proporcionalnih podataka dobivenih od potrošača, i, prema potrebi, iz baze podataka koja omogućuje procjenu kreditne sposobnosti potrošača ili na temelju drugih izvora. Vjerovnik će potrošaču dati potrošački kredit samo kada iz rezultata procjene kreditne sposobnosti proizlazi da ne postoji razumna sumnja u vezi s potrošačevom sposobnosti otplate potrošačkog kredita.

- 12 U skladu s člankom 86. stavkom 2. Zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (Zakon br. 257/2016 o potrošačkom kreditu), kako je izmijenjen, pri procjeni kreditne sposobnosti potrošača, vjerovnik će osobito procijeniti potrošačevu sposobnost redovite ugovorene otplate potrošačkog kredita, na temelju usporedbe potrošačevih prihoda i troškova te načina otplate postojećih *dugova*. Nadalje, uzet će u obzir vrijednost svake imovine, ako se na temelju ugovora o potrošačkom kreditu taj kredit u cijelosti ili djelomično naplaćuje iz vrijednosti ostvarene prodajom potrošačeve imovine umjesto redovnim otplatama ili ako je iz potrošačeve financijske situacije jasno da će on moći otplatiti potrošački kredit bez obzira na njegove prihode.
- 13 U skladu s člankom 87. stavkom 1. Zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (Zakon br. 257/2016 o potrošačkom kreditu), kako je izmijenjen, *ako vjerovnik potrošaču dá potrošački kredit suprotno drugoj rečenici članka 86. stavka 1., ugovor će biti ništav. Sud uzima u obzir ništavost i ako se ne podnese prigovor u tom pogledu. Potrošač je obvezan, u roku koji je u skladu s njegovim mogućnostima, vratiti glavniciu potrošačkog kredita.*
- 14 U skladu s člankom 2054. stavkom 1. Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (Zakon br. 89/2012 o Građanskom zakoniku), kako je izmijenjen, u daljnjem tekstu: češki Građanski zakonik, *plaćanje kamata smatra se priznanjem duga u odnosu na iznos na koji se plaćaju kamate.*
- 15 U skladu s člankom 2054. stavkom 2. češkog Građanskog zakonika, *ako dužnik djelomično plati dug, djelomično plaćanje dovodi do priznavanja preostalog duga, ako se na temelju okolnosti može smatrati da je dužnik plaćanjem priznao i preostali dug.*
- 16 U skladu s člankom 574. češkog Građanskog zakonika, *pravnu radnju valja smatrati valjanom, a ne ništavom.*
- 17 U skladu s člankom 580. stavkom 1. češkog Građanskog zakonika, *pravna radnja koja nije u skladu s dobrim običajima ništava je, kao i pravna radnja koja nije zakonita, ako to zahtijeva bit i svrha zakona.*

IV. Obrazloženje prethodnog pitanja

- 18 Sud koji je uputio zahtjev smatra da za donošenje odluke u ovom predmetu treba utvrditi je li cilj Direktive 2008/48/EZ od 23. travnja 2008. izricanje sankcije

vjerovniku za nepotpunu procjenu kreditne sposobnosti potrošača i kada je potrošač u cijelosti otplatio kredit i tijekom otplate kredita nije isticao prigovore.

- 19 Neki nacionalni žalbeni sudovi smatraju da je odgovor na upućeno pitanje potvrđan, međutim, sud koji je uputio zahtjev smatra da Sud Europske unije još nije odlučivao o tom pitanju i da se odgovor na to pitanje može temeljiti i na suprotnom tumačenju koje se temelji na uspostavljanju ravnoteže između interesa obje ugovornih stranaka i uzima u obzir činjenicu da je potrošač također odgovoran za svoje postupke.
- 20 Sud koji je uputio zahtjev uzima u obzir i načelo da samo Sud Europske unije može obvezujuće tumačiti pravo Unije, kao i načelo da nacionalni sud, pa i prvostupanjski, ima pravo postaviti pitanje kako bi dobio takvo tumačenje, i to izravno na temelju članka 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (bivši članak 234. Ugovora o osnivanju Europske zajednice).
- 21 Iz uvodnih izjava Direktive (osobito iz prethodno navedenih uvodnih izjava 26. do 28.) proizlazi da je ona namijenjena zaštitu potrošača od nepromišljenog ugovaranja kredita što može dovesti do nemogućnosti plaćanja takvog duga, a eventualno i do potrošačeve insolventnosti.
- 22 Jednostavnije rečeno, cilj članka 8. Direktive jest izbjegavanje situacije u kojoj potrošač ima financijske poteškoće s otplatom kredita.
- 23 U situaciji u kojoj potrošač otplati dug u cijelosti i ne ističe nikakve prigovore tijekom otplate ne može se upućivati na postojanje štetnih posljedica od kojih Direktiva štiti potrošače.
- 24 Vjerovnikova obveza procjene kreditne sposobnosti potrošača nije glavni cilj Direktive, nego sredstvo kojim taj cilj treba postići.
- 25 Stoga se postavlja pitanje je li samostalan cilj Direktive izricanje sankcije vjerovniku u situaciji u kojoj odobrenje kredita nije imalo štetnih posljedica, eventualno ništa ne upućuje na postojanje štetnih posljedica (postoji samo hipotetska mogućnost da bi potrošač možda mogao postati insolventan; u ovom predmetu takve tvrdnje nisu iznesene, a još manje dokazane). Osim toga, dug sada potražuje trgovačko društvo.
- 26 Kad bi se i u analiziranom slučaju dopustila primjena sankcija, odnosno kad bi se ništavim proglasio ugovor koji je izvršen bez isticanja ikakvih prigovora, trebalo bi uzeti u obzir situacije drugih potrošača čiju je kreditnu sposobnost provjeravao prodavatelj robe ili pružatelj usluga u skladu s člankom 8. Direktive (pravilno procjenjujući imovinu i obveze), međutim, ti potrošači nisu naknadno izvršili svoju ugovornu obvezu. U tim se slučajevima ne može tvrditi da osnovu za ništavost ugovora predstavlja povreda članka 8. Direktive, a potrošači odgovaraju za cijelu obvezu, uključujući ugovorene sporedne tražbine, osim ako se utvrdi druga osnova za ništavost ugovora o kreditu.

- 27 Sud koji je uputio zahtjev u tome vidi nejednakost između potrošača, s obzirom na to da će, u slučaju potrošača koji su izvršili ugovor i nisu snosili negativne posljedice od kojih ih Direktiva treba štiti, ugovor biti ništav (samo zato što prodavatelj robe ili pružatelj usluge nije proveo potpuni postupak), a u slučaju potrošača koji su postali insolventni, ali je prodavatelj robe ili pružatelj usluge u potpunosti provjerio njihovu kreditnu sposobnost u skladu s člankom 8. Direktive, ugovor se neće proglasiti ništavim na temelju povrede te odredbe.
- 28 Sud koji je uputio zahtjev stoga je uvjeren da se kreditna sposobnost ne može procjenjivati odvojeno od drugih okolnosti, samo na temelju onoga što prodavatelj robe ili pružatelj usluga zahtijeva od potrošača, nego treba uzeti u obzir i način na koji se zapravo oblikovao cijeli ugovorni odnos u kontekstu zaštitne svrhe Direktive.
- 29 Sud koji je uputio zahtjev smatra da upućeno pitanje treba razmatrati i s obzirom na opća pravna načela koja su tisućljećima oblikovala europsku pravnu kulturu i imala odlučujući utjecaj na nastanak i razvoj ugovornog prava u pojedinačnim državama članicama Europske unije. Riječ je prije svega o dobroj vjeri i pravnoj sigurnosti koje trebaju služiti objema ugovornim strankama, neovisno o tome je li riječ o prodavateljima robe ili pružateljima usluga ili potrošačima, jer poštovanje tih načela izravno je povezano s povjerenjem u pravo.
- 30 Stoga, ako je vjerovnik sklopio s potrošačem ugovor o kreditu koji je vjerovnik zatim odobrio i potrošač ga je pravilno otplatio, vjerovnik može vjerovati da je potrošač plaćanjem podmirivao dug koji proizlazi iz ugovora.
- 31 Čak i pravna radnja koja je izvršena neizravno (prešutno) pretpostavlja postojanje dobre vjere i pravne sigurnosti druge strane. U češkom pravu taj se institut može pronaći u navedenom članku 2054. češkog Građanskog zakonika; to je institut koji je odavno poznat u češkom pravu (ranije je to bio članak 407. Zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (Zakon br. 513/1991 o trgovačkom zakoniku), na snazi od 1. siječnja 1992. do 31. prosinca 2013., kao i članak 97. Zákona č. 141/1951 Sb., občanský zákoník (Zakon br. 141/1951 o Građanskom zakoniku) ili članak 1497. Zákona č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský (ABGB) (Zakon br. 946/1811 o Općem građanskom zakoniku)).
- 32 Navedene odredbe davale su značenje neizravnim pravnim radnjama na način da se prihvaćala pretpostavka priznanja obveze ili da je radnja dovela do prekida zastare i dosjelnosti prava. Drugim riječima, neizravna postupanja bila su i jesu izravno povezana s povjerenjem u drugu stranku pravnog odnosa, osim ako se na temelju okolnosti može smatrati da osoba koja je izvršila takvu radnju nije namjeravala stvoriti to povjerenje.
- 33 Načelo češkog građanskog prava jest da se pravne radnje smatraju valjanima, a ne ništavima, s obzirom na to da stranke privatnopravnih odnosa mogu stvarati svoje pravne odnose i za njih snositi odgovornost; stoga privatno pravo mora poštovati značenje te slobode i odgovornosti u odnosu na određenu radnju i tražiti načine

tumačenja kojima će se omogućiti da se ta radnja održi na snazi, a ne da se osporava.

- 34 Sankcija ima smisla kada je povrijeđen zaštićeni interes i ako je potrebna za uklanjanje posljedica povrede, eventualno za odvraćanje počinitelja od nepravilnog postupanja u budućnosti. Primjena sankcije radi prevencije, ako nema negativnih posljedica, nema smisla; to nije potrebno i protivno je načelu slobode (privatnopravnih odnosa).
- 35 Iz Direktive ne proizlazi jednoznačno je li njezin cilj izricanje sankcije vjerovniku za neispunjavanje određene obveze, ako se ne dogodi situacija zbog koje je Direktiva zapravo donesena.
- 36 U praksi se pritom počinju pojavljivati slučajevi poput onog u ovom predmetu (nakon potpune otplate kredita od vjerovnika se zahtijeva da vrati cjelokupnu kamatu na kredit). To se pitanje još nije razmatralo na razini Unije i sud koji je uputio zahtjev smatra da je, kako bi se osiguralo ujednačeno tumačenje, poželjno da ga razmotri Sud Europske unije.

[omissis] [nacionalni postupak]

Prag, 1. kolovoza 2022.

[omissis]